

zaraščenih dreves na desno, in prideva najpred do jezercu enacega ribnjaka, čez kterega se ličen mostič drzovito pospenja. Na levo tam za ribnjakom stoji na zmernem, zeleno poraščenem holmcu v sredi temnih logov visoki „vidikovac“, to je, nalašč v to napravljene stolp, da ljudje raz njegovo višino uživajo krasen razgled na vse strani perivoja. Kmalu naprej od ribnjaka stoji na drugem nizkem gričku lična mala cerkvica, posvečena sv. Juriju. Zidano v gotiškem zlogu v obliki križa kaže Ti to svetišče zopet veliko radodarnost rajnega kardinala Havlika; kajti vse, karkoli tu vidiš, Ti je umotvor ene ali druge struke. Tri okna z dragocenimi stekleno-barvanimi slikami razlivajo sprelepe sence po tej svečano-tamni cerkvici. Kmalu naprej tje na desno je poletna vila nadškofova. Naprej smo prišli do gospodarskih poslopij, kjer je bilo nekdanj bojè vse drugač, kakor je zdaj. Ogledali smo tu mlatilnico (mašino za mlatvo), ktera je ravno obdelovala pridelani poljski plod. Druzega posebnega ni bilo videti na tem kraji. Sploh naj tu še to omenim, da „Maksimir“ je zasadil škof Maksimilijan Vrhovec, ter imenoval ga po sebi; — izvrstno nadaljeval ga je kardinal Havlik, in prekrstil na ime „Jurjevac“; — zdaj pa je vse neskončno zanemarjeno in razpadu prepuščeno. Od gospodarskih poslopij zaobrnilo smo se po ovinku po perivoji nazaj in prišli kmalu do skalnate piramide; na njenem podnožji je v latinščini obširno popisan z zlatimi v kamen vrezanimi črkami namen Maksimirskega, zdaj Jurjevaškega perivoja. Skoz gajček raznovrstnih nenavadnih dreves prišli smo zdaj do „vidikovca“, o kterem sem zgoraj govoril. Iz osredka velike štiriogelne lope, ktere vse štiri strani nosijo stebri in po ktere ravni strehi se hoditi more, vzdiguje se visoki stolp, vrh kterega je napravljen zopet mostovž, od kodar se sprelepo vidi na vse strani. Zapustivši „vidikovac“ smo se napotili nazaj proti perivojski krčmi, poslušali še enkrat izvrstno pevajočo družbo „Kolo“, — do krčme prišedši pa poživili se po dolgem sprehodu s hladivno pivo. Med tem se je bil približal večer, in perivoj se je razsvetlil z razno barvanimi baloni. Razgovori obilno zbranega občinstva so bili vedno bolj živahno-prijetni; ko pa naši slovenski fantje zdaj še popevati pričnó, je vrel svét skupaj ko na klic zvona. Kar brž so bili pevci in sploh Slovenci okroženi od obilne množice poslušalcev; vsaka pesem je bila sprejeta s ploskom in živio-klici, in menda bi bili imeli do pozne ure dovolj poslušalcev, ako se poslednjič skoraj s silo ne bi bili odpravili od tod. Svitli balon, zvezdi enako pred nami bliščeč, nam kaže pot med velikimi množicami odlične gospôde; ko pa pridemo do ponosnega kipa sv. Jurija, se ta hipoma zablišči kot o svitlem dnevu, obsijan od narodno-barvnega bengaličnega ognja. Tu se še enkrat ustavimo, v brenčočim koru zadonijo zopet slovenske pesme glasovi, in po končanem pesnem voščilu „lahko noč!“ odrinemo slednjič proti Zagrebu.

Po vsej poti je odmevalo živo vneto petje in veseli šunder; vse je bilo „židane volje“. Ko pridemo v laške ulice, odpiralo se je okno za oknom, mestjanstvo je vrelo iz hiš, ter radovedno gledalo, pa tudi prijazno pozdravljalo dohajajoče učiteljstvo. Sploh res moramo radostni reči, da so nas Zagrebčani preprijazno sprejeli. Bili smo, kakor domá. Na Jelačićevem trgu pred kipom nepozabljivega bana ustavili smo so, ter zaklicali spominu hrabrega moža iskreno „živio“; al, žalibog, čutili smo v daljavi, da nekterim, ki so se luči bali, to ni bilo po volji! Razvideli smo iz tega žalibog! dovolj jasno, da, kakor imajo Slovenci med seboj razno šaro, ki se je izneverila svojemu rodu, ter črti in oskrunja rodoljube, tako se tudi na Hrvaškem enakega mrčesa ne manjka! Luči in svitlobi je namreč vedno senca in

tema nasproti; al bogme! da vendar luč ostane vedno le luč!

Tvoj

Josip L. Železodolski.

Zgodovinske stvari.

Ustanovitev Prage.

Zgodovinska črtica.

Zdaj, ko ves svet obrača svoje oči na deželo česko, utegne bralcem našim zanimiv biti kratek popis, kako se je pričelo zidati glavno mesto zgodovinsko slavnega kraljestva českega. —

Mnogo spoštovan in ljubljene bil česki vojvod, modri in pravični vladar Krok. V znamenje resne udarnosti in ljubezni mu je zvesto ljudstvo brez njegove vednosti sezidalo velik grad Krokovec. Srečno se je čutilo pod njega milim in očetovskim vodstvom; al kmalu mu ga je nemila osoda vzela. O njegovi prežgodnji smrti so vsi podložni bitko žalovali. Milo so ga dolgo objokovale njegove zale tri hčere: Kaša, Teuta in Libuša; dolgo so njihove solzice mokrile gomilo, ktera je pokrivala pepel blagega očeta. Lepo duhteče rožice so mu nasadile krog spominka, ki mu ga je hvaležni narod postavil, in dolgo so krasne vonjave obdavale ono okolico, kjer so dragega očeta, ljubljenega vladarja, kosti trohnele.

Kaša, najstarejša hči, si je veliko znanstvo o poznanji raznih rastlin in zelišč pridobila. Znala je zdravila napravljati, in je mnogo dobrega s tem vedstvom ljudstvu storila. Teuta, nje mlajša sestra, je kaj dobro poznala dobrotljivo moč ognja. Učila je priprosti ljud tajatve rudnin, učila njih rabe, ona je blagostanje Čehov mnogo povikšala. Najmlajša Krovovih hčeri bila je Libuša; njen pogum, njene vednosti in znanja, nje ljudoljubje, ktero je ljudoljubnost svojih sester jako preseglo, so jo pri narodu tako povzdignile, da jo je po očetovi smrti vojevodinjo izvolilo.

Kaša in Teuta ste si na gorah sezidali prebivališča, in ju po svojem imenu zvali. Libuša pa, vladarica, dá grad Višegrad, ki ga je bil že umrli oče Krok sezidal, olepšati in popraviti; v trdnjavo ga je preuredila; pred so bile tu le lesene hišice z grmovjem in resjem ograjene.

Ta poprava se je zgodila leta 714. pri nastopu vladarstva one vojevodinje. In tu na Višegradu je krepko ljudstvo, Čehe, modro vladala. Kaša nje sestra si je možá vzela Bivoga, kteri je bil neverjetne moči. Enkrat je zasledil divjega prasca na hribu; tega vjame in ga vsemu uporju vkljub čez rame vrže ter živega v Libin pritira, da pokaže svojo neznano moč in svoj pogum. Kaša je sestri Libuši veliko zlata in srebra na Višegrad pošiljala v kov zlatega in srebernega denarja, kajti te rude se je v njeni lastnini veliko izkopalo.

Al modra in mirna vlada Libuše mnogim vladikom ni bila všeč. Vajeni so bili v eno mer se boriti in zarad tega so zmirom le po boji hrepeneli. Želeli so rajše možá vladarja imeti, da bi ž njim v bitve hiteli in z mečem si več deželá pridobili. Zato so se namenili, Libušo pregovoriti, da enega izmed domačih plemenitašev si za možá vzame, da bi potem z združenim močjo deželo gospodarila. Dva vladika se zarad nekega prostora ob svojih gradovih hudo spreta in konečno predpoločita Libuši to reč v razsodbo. Pravično je Libuša razsodila. Al vladika, ki je pravico na svoji strani imeti mislil, se za tega del razsrdi zoper Libušo in jej zažuga hudo ter mnogo družih sovladikov k nevolji zoper njo pripravi. Al Libuši, pogumni in v tacih

rečeh posebno bistrovidni vladarici, ne odide nevarnost, ki jej preti, zato začne prevdarjati, kako bi bilo temu pomagati moč. Zdajci se spomni, da je v vasi Štadic vladika, z imenom Přemisl, sicer reven, pa od nog do glave junak in ljudomilega srca. Poznala ga je že od mladih let, ker sta se namreč v Budečki šoli, ki jo je bil rajni njen oče Krok osnoval, skupaj učila. Dobro jej je bilo znano, da bistroumni junaški Přemisl si zemljišče sam orje in na kmetiji svoji pičlo hrano vživa. Tega si izvoli modra Libuša družitelja in branitelja Čehov.

Po dobrem premisleku skliče leta 722. slovanska kneginja svoje ljudstvo in najznamenitnejše vladike, ter jih nagovori tako-le: „Drago mi ljudstvo česko! Sklenila je tvoja kneginja, goreča neskončne ljubezni do tebe, tvojim željam vstreči, zato si je supruga in tebi vladarja izvolila. Mož je moder in junašk, ki samoročno obdeluje dobrave, čeravno je vladika; on zna krepko meč sukati, in postavil bo sovragom močno jéz. Naj se podajo trije vladiki v Štadic, in tistega možá, ki ga na polji najdejo, da zemljo orje, tega naj z vso častjo svojega vojvoda in supruga Libuše sprejmejo; ta naj vlada z mano čez vse milo mi ljudstvo česko!“

Veselo je ljudstvo poslušalo ovi govor Libuše. Koj se trije vladiki na pot podajo k presrečnemu možu, ki ga je zadela taka čast, mu jo naznanit in ga povabit na kneževski stolj Višegradski.

Ko so se poslanci Libuše oratarju bližali, jih Přemisl pohlevno vpraša: kaj da želé. Zdaj reče eden izmed njih: „Glejte mizo! ta je, na kateri prihodnji česki vladar pičlo hrano vživa, nujte! pozdravimo ga vojevodo českega, in peljimo ga k slavni kneginji na Višegrad“. Storé. Razodenejo mu namen prihoda svojega in želje kneginje slovanske. Nič se ni obotvľjal Přemisl; odjarmi junca in odrine s poslanci do kneginje česke. Zavideli so mu vladiki nenadno čast in marsikdo si želi njegovo mesto. Jedva je radostno ljudstvo poslancev čakalo, zbrano na Višegradu. Z velikim veseljem jih je prisedše sprejelo, in novega vladarja srčno pozdravilo.

Leta 723. je bil česki narod se že mnogo pomnožil. Libuša, ljubezni goreča vladarica, bi ga rada celega v svoji bližnji okolici imela; zato sklene ob bregovih Veltave blizo Višegrada mesto zidati. Gosti gozdi so redili o oni dôbi mnogo zverine v isti okolici. Vojevodinja pošlje tri vladike v kraj, kjer se dandanes potok Barska v Veltavo izliva. „Tamo, jim pravi, boste našli moža, ki nekaj opravlja. Vprašajte ga: kaj da dela, in mi povejte“. Veseli vladiki odrinejo na omenjeni kraj, in res najdejo moža, ki se samotni hišici vhod postaviti trudi. Pobarajo ga: „Kaj delate?“ Odgovori jim: „prag“.

Na to se poslanci možje vrnejo in naznanijo Libuši, kar so videli in čuli. Vesela Libuša reče: „Tako je! Prag naj se mesto zove; on naj bode vhod, skozi ktereга boste k srcu mojemu pot našli“.

Neizrekljiva radost prevzame ljudstvo in ljubezen do modre in dobrotne kneginje se še više vtrdi. Gozd se posekuje, močvirnati prostori se posipajo, dolinice poravnava in lepe hiše se začenjajo dvigati na tem prostoru. Vedno večja je bila množica naselnikov, in kmalu se je sezidalo znamenito mesto. Navdušena Libuša pa prerokuje mnogo od prihodnje imenitnosti predragega jej mesta. Kar je pa prerokovala, na tanko se je spopolnilo o poznejši dôbi. Kmalu je trdno stalo slavnoznanostno slovansko mesto — zlatna Praga!

Pivčan.

Mnogovrstne novice.

* *Slavljenje ruskega cara Petra Vélikega v Londonu.* V znamenje, da se približuje dvestoletni spomin Petra Vélikega, so postavili v Londonu veliki ščit na ono mesto, kjer je delal nekđaj Peter I. kot prost tesár. Na ščitu je napis: „Na tem mestu je delal kot tesár pri izdelovanji ladij (brodov) Peter, ki je pozneje bil car ruski in imenovan Peter Véliki“. „Obzor“.

* *Kulturonosna misija Nemcev.* Zaveznemu svetu Nemškemu je vlada pruska predložila načrt postave, ki določuje, da vprihodnje mora biti uradni jezik v celi Alsaciji in Lotringu nemški jezik. Na eni strani novopečenega nemškega cesarstva vrivajo svoj jezik Poljakom, na drugi pa hočejo ponemčiti Francoze. Kako oni o tem postopajo, ni treba opisovati Hrvatom — piše „Obzor“ — katerim je še v živem spominu ponemčevalna dôba Bachovega absolutizma. Tej opazki dostavljamo mi Slovenci to, da, kar je na Hrvaškem bilo, je dandanes še pri nas na Slovenskem! Nemeč res ne more živeti, da ne bi v jarem svojega jezika tlačil družih narodov pod pretvezo, da mu cepi edinozveličavno kulturo!

* *Zagrebska opera gré, kakor „Südsl. Zeitg.“* piše, po končani zimski sezonu 15. dne t. m. pod vodstvom našega rojaka in velecenjenega tenora g. Fr. Gerbic-a v Beligrad, da ondi predstavlja slovanske opere.

* *Ruske finance.* Vkljub velikim ovéram, ki jih je imela ruska država po nesrečni vojski v Krimu, je vendar razvitek narodnega bogatstva čedalje večí. Državni dohodki so znesli preteklo leto 16 milijonov in 665.000 rubljev, stroški pa le 12 milijonov in 873.000.

Dopisi.

Iz Trsta. — Deželna komisija, izvoljena za razstavo dunajsko, se je razdelila v 3 pododbore, katerih eden bode delal za Tržaško, drugi za Goriško, tretji za Istrijo. Izvrševalni odbor šteje 20 glav.

V Rojanu. — Zarad grdega vremena smo bili prisiljeni, „besedo“ za stradajoče Kranjce na belo nedeljo 7. aprila preložiti, bodi-si vreme ta večer kakoršen koli. Uljudno se vabijo vsi častiti udje in rodoljubi, naj obilo pripomorejo v blagi namen. Vstopnina je za vsacega gospoda 30 krajc. Radodarnosti se ne stavijo meje. Ivan Dolinar, tajnik.

Štajarsko. Iz Gradca. — Tudi pri nas je ustanovljena deželna komisija za dunajsko veliko mednarodno razstavo, ki bode prihodnje leto na Dunaji, in je začela svoje delovanje s tem, da je oklicala poziv do obrtnikov, kmetovalcev, gozdarjev, rudarjev, zastopnikov znanosti in umetnij, naj bi vse moči napeli, da bode Štajarska dostojno zastopana v razstavi. Čudili smo se koncu tega poziva, ki ga je 7. u. m. oklical izvrševalni odbor iz Gradca, ki se glasí tako-le: „Ponašamo se, da smo Avstrijanci, da smo „slovenski Štajerci“ — in pod tem pozivom stojí podpis Kaiserfelda! Se vé da, kedar je treba povelicati deželo, takrat so Slovenci dobri, sicer pa jih ne poznajo, in še v Mariborski vinski šoli ne!

Črnomelj 31. marcija. (Beseda na korist pogorelcem; odhod dr. Pestotnika; potreba okrajnega zdravnika.) 24. dne t. m. je narodna naša čitalnica na korist pogorelcem Dobliških predstavila 2 gledališčni igri: „Samoglavnež“ in pa „Čiganska družba“, potem pa je bila tombola. Dohodkov je bilo 60 gold., od katerih pa se morajo stroški odšteti. Grdo vreme bilo je krivo, da nismo imeli vnanjih gostov. Vsi igralci so občinstvu jako vstregli, kajti vsi so se védli na odru tako, kakor da bi bili vže